

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

<i>Радковська Ірина Сергіївна</i> КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ ЗА КК РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА	404
<i>Рутковська Анастасія Русланівна</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН У СФЕРІ КОНТРОЛЮ ЗА ЗБРОЄЮ	407
<i>Тарантинів Юрій Миколайович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	409

СЕКЦІЯ 10. ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

<i>Торбас Олександр Олександрович</i> НАЛЕЖНЕ ДЖЕРЕЛО ОДЕРЖАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ ПРИ ОЦІНЦІ ЇХ ДОПУСТИМОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	412
<i>Аленін Юрій Павлович, Волошина Владлена Костянтинівна</i> ПРО ДЕЯКІ ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КПК З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	414
<i>Макаренко Олександр Юрійович, Макаренко Наталія Анатоліївна</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	416
<i>Ракіпова Інна Василівна, Мельник Андрій Валерійович</i> ПРАВО ПОТЕРПІЛОГО НА ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ	419
<i>Волошина Владлена Костянтинівна, Сидорчук Владислав Васильович</i> ДО ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ ЗАСАДИ ЗАКОННОСТІ ПРИ УХВАЛЕННІ СУДАМИ ВИРОКІВ	421
<i>Voloshyna Vladlena Kostyantynivna, Shylin Denys Viktorovich</i> THE RIGHT TO DEFENSE IN CRIMINAL PROCEEDINGS OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY	423
<i>Гуртієва Людмила Миколаївна, Лукашкіна Тетяна Василівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАГАЛЬНІ УМОВИ ПРИЙНЯТТЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ	427
<i>Дерев'янкін Сергій Леонідович</i> СКАСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ ВІДНОСНО ПІДОЗРЮВАНОГО У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИЙНЯТТЯМ РІШЕННЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ЙОГО ДЛЯ ОБМІНУ ЯК ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНОГО	429
<i>Завтур Віктор Андрійович</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВТРАТИВ ЧИННІСТЬ ЗАКОН, ЯКИМ ВСТАНОВЛЮВАЛАСЯ КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДІЯННЯ» ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО ГЛАВОЮ 36 ¹ КПК УКРАЇНИ	432
<i>Мурзановська Аліна Владиславівна</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ.	434
<i>Підгородинська Анастасія Вікторівна</i> ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ОСВІДУВАННЯ ТА ВІДІБРАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЗРАЗКІВ ПРИ ВИЛУЧЕННІ ЗМИВІВ	436
<i>Пожар Вадим Георгійович</i> ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ У ПІДГОТОВЧОМУ СУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ.	439
<i>Стародубов Сергій Вікторович</i> ПОВНОВАЖЕННЯ ДІЗНАВАЧА ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	441
<i>Степаненко Андрій Сергійович</i> СТАНДАРТ ДОКАЗУВАННЯ ТА МЕЖІ ДОКАЗУВАННЯ: ПИТАННЯ СПІВІСНУВАННЯ	443
<i>Лукашук Каріна Русланівна</i> ОСКАРЖЕННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ В КОРУПЦІЙНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ	445
<i>Гаркот Діана Юріївна</i> ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ ПОКАЗАНЬ ІЗ ЧУЖИХ СЛІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	447
<i>Гуменюк Аліна Сергіївна</i> УСТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ РАДІООБЛАДНАННЯ (РАДІОЕЛЕКТРОННОГО ЗАСОБУ): НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА	449
<i>Драгунов Віталій Вікторович</i> КРИМІНАЛЬНІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНІСТЬ НАРОДНОГО ДЕПУТАТА УКРАЇНИ.	452
<i>Журавльов Олександр Геннадійович</i> ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЯКІ МОЖУТЬ РЕАЛІЗУВАТИСЯ ПІД ЧАС СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.	453

вопорушень, про які йдеться у ч.2 ст. 482² КПК України. Наприклад, на думку С. В. Давиденко та Е. Р. Якущенко, йдеться про кримінальні правопорушення, передбачені ст.ст. 115-120, 121, ч.2 ст. 186, 187 КК України [1, с. 69]. З цим можна погодитись, але водночас, слід зауважити, що такий перелік все ж не є вичерпним, адже посилання на насильство як кваліфікуючу ознаку містять диспозиції й інших статей Особливої частини КК України. Щонайменше, до них можна віднести ще й кримінальні правопорушення, передбачені ч.2 ст. 153, ч.2,3 ст. 149, ч.1 ст. 294, ч.3 ст. 345 КК України тощо.

У літературі ведеться дискусія щодо можливості затримання народного депутата України в порядку ст. 208 КПК України за підозрою у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного кримінального правопорушення. Х. М. Танривердієв вважає, що вирішити цю проблему може доповнення ст. 208 КПК України такою підставою затримання як наявність «обґрунтованих підстав вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину» [2, с. 163].

Слід погодитись в тому, що цей аспект має бути регламентований більш чітко, втім, викладена пропозиція навряд чи зніме цю проблему. Справа в тому, що норми ч.2 ст. 482² КПК України в контексті визначення підстав затримання народного депутата України є нормами спеціального характеру. Водночас, більшість корупційних кримінальних правопорушень не пов'язані із насильством, що не дає можливості затримати народного депутата України без ухвали слідчого судді. А тому зміни та доповнення в цьому аспекті мають бути внесені саме у ч.2 ст. 482² КПК України.

Підбиваючи підсумок слід зазначити, що кримінально-процесуальні гарантії забезпечення права народного депутата на свободу та особисту недоторканість після реформи 2019 року піддалися докорінним змінам. Водночас, оновлене кримінальне процесуальне законодавство у цьому аспекті не відповідає публічному інтересу в частині допустимості затримання за підозрою у вчиненні корупційного кримінального правопорушення без ухвали слідчого судді, а також не відповідає стандарту правової визначеності. Саме тому, пошук шляхів його вдосконалення має відбуватися у цих напрямках.

Список використаних джерел

1. Давиденко С. В., Якущенко Е. Р. Особливості здійснення кримінального провадження щодо народного депутата України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія : Юридичні науки. 2023. № 5, т. 34 (73). С. 65–71.

2. Танривердієв Х. М. Досудове розслідування у кримінальних провадженнях щодо народних депутатів України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2020. 269 с.

Ключові слова: право на свободу та особисту недоторканість, затримання особи, народний депутат України, особливі порядки кримінального провадження.

Keywords: right to freedom and personal integrity, detention of a person, people's deputy of Ukraine, special procedures of criminal proceedings.

Журавльов Олександр Геннадійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу*

ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЯКІ МОЖУТЬ РЕАЛІЗУВАТИСЯ ПІД ЧАС СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Однією з визначальних змін, які були зроблені в Кримінальному процесуальному кодексі України 2012 року, є формулювання чіткого переліку засад кримінального провадження.

Так, відповідно до ст. 7 КПК України, «Зміст та форма кримінального провадження повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, до яких, зокрема, відносяться: 1) верховенство права; 2) законність; 3) рівність перед законом і судом; 4) повага до людської гідності; 5) забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; 6) недоторканність житла чи іншого володіння особи; 7) таємниця спілкування; 8) невтручання у приватне життя; 9) недоторканність права власності; 10) презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини; 11) свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї; 12) заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення; 13) забезпечення права на захист; 14) доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень; 15) змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; 16) безпосередність дослідження показань, речей і документів; 17) забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; 18) публічність; 19) диспозитивність; 20) гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами; 21) розумність строків; 22) мова, якою здійснюється кримінальне провадження. Зміст та форма кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (*in absentia*) повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, зазначеним у частині першій цієї статті, з урахуванням особливостей, встановлених законом. Сторона обвинувачення зобов'язана використати всі передбачені законом можливості для дотримання прав підозрюваного чи обвинуваченого (зокрема, права на захист, на доступ до правосуддя, таємницю спілкування, невтручання у приватне життя) у разі здійснення кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (*in absentia*). Зміст та форма кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, зазначеним у частині першій цієї статті, з урахуванням особливостей здійснення кримінального провадження, визначених розділом IX-1 цього Кодексу» [1].

Власне поява переліку засад кримінального провадження в КПК України вказує на необхідність аналізу класифікації засад. Так, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, Ж. В. Удовенко вважають, що принципи (засади) кримінального провадження варто поділяти на конституційні та інші [2]. М. А. Погорецький зауважує, що система принципів (засад) повинна бути трирівневою і включати: загальноправові, міжгалузеві та спеціальногалузеві (саме кримінальні процесуальні) принципи [3].

В той же час найбільш розповсюдженою позицією щодо поділу засад кримінального провадження є їх поділ на загальноправові, міжгалузеві та галузеві. «Галузеві принципи – це ті принципи, які притаманні саме конкретній галузі права, вони є основою і визначають напрям розвитку відповідної галузі права» [4, с. 215].

З аналізу ст. 7 КПК України можна зробити висновок, що до галузевих засад кримінального провадження відносяться презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини, свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї, заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення, забезпечення права на захист, безпосередність дослідження показань, речей і документів, публічність. Якщо ж з цього переліку взяти засади, які можуть реалізуватися лише на судових стадіях, то до них в першу чергу слід віднести безпосередність дослідження показань, речей і документів. В даному випадку законодавець підкреслює, що «Суд досліджує докази безпосередньо. Показання учасників кримінального провадження суд отримує усно. Не можуть бути визнані доказами відомості, що містяться в показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом. Суд може прийняти як доказ показання осіб, які не дають їх безпосередньо в судовому засіданні, лише у випадках, передбачених цим Кодексом» [1]. Дане положення суттєво змінило порядок здійснення кримінального провадження у порівнянні з КПК 1960 р., що потребує подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, 11–12, 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. П. Кримінальний процес України : підручник. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Либідь, 1999. 536 с.
3. Погорецький М. А. Новий КПК України повинен ґрунтуватися як на європейських стандартах, так і на національних традиціях. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2010. Вип. 23. С. 241–250.
4. Таран І. О., Локтіонова В. В. Характеристика галузевих принципів кримінального права України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С. 214–216.

Ключові слова: засади кримінального процесу, галузеві засади кримінального процесу.

Keywords: principles of criminal procedure, sectoral principles of criminal procedure.

Кузнецова Людмила Валентинівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінального процесу*

ІСТОРИЗМ ЯК ПРИНЦИП ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Історизм використовується як загальний методологічний принцип у дослідженні правової системи. У принципі історизму «виражена ідея загальності та універсальності історичного підходу розглядати всі явища з точки зору їх генезису, виникнення, розвитку та подальших змін» [7]. Історико-правові дослідження в окремих галузях права, зокрема кримінального процесуального права, вивчаються для систематизації, аналізу, узагальнення та збереження правової спадщини.

Актуальним є застосування принципу історизму як методу наукового дослідження впливу чинників на зміни в системі кримінального процесуального права, які відбувались на різних етапах розвитку суспільства в процесі державотворення та правотворення. На думку вчених Л. М. Ілина, О. М. Калинюк та М. Й. Гаврецької, ключовими у процесі розуміння і застосування принципу історизму має стати об'єктивна апеляція до закономірних соціальних, політичних, економічних і навіть культурних процесів, які в конкретну історичну епоху впливали на право [3, с. 59].

Невід'ємним інструментом наукового підходу є історико-правовий метод, спрямований на вивчення історії права та етапів становлення правової системи, дослідження та аналіз історичного розвитку правових явищ, розкриття зв'язків між минулим та сучасним тощо. Як зазначає В. М. Тертишник, кримінальне процесуальне право, як галузь права, пройшло складний шлях становлення і розвитку від звичаєвого права до концепції природних прав людини, множинності джерел кримінально-процесуального права як елементів цілісної правової системи [8, с. 69].

Історико-правовий метод заснований на використанні правових норм, історіографічних джерел та державно-правової спадщини для розкриття сутності суспільно-юридичних подій та процесів. Також важливо враховувати періодизацію історії, оскільки правова система може зазнавати суттєвих законодавчих змін у різні етапи розвитку суспільства.

Історії розвитку держави і процесуального права на території України в конкретний історичний період присвячені доктринальні дослідження І. В. Атаманчук, І. Й. Бойка, М. С. Бул-